

N:o 49.

Ank. till Riksd. kansli den 2 maj 1902, kl. 11 f. m.

Memorial, med föranledande af ej mindre återremiss än äfven skiljaktiga beslut i fråga om vissa delar af lagutskottets utlåtande, n:o 31, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken, till lag om ändrad lydelse af 5 kap. 1 § ärfdabalken, till lag om ändring i 14 kap. jordabalken, till lag om ändring i förordningen den 4 maj 1855 angående handelsböcker och handelsräkningar, till lag om ändrad lydelse af 49 § utsökningslagen samt till lag om ändrad lydelse af 4 och 6 §§ i lagen den 6 mars 1899 om handräckning åt utländsk domstol, dels två med föranledande af nämnda proposition väckta motioner.

I utlåtande n:o 31, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken, till lag om ändrad lydelse af 5 kap. 1 § ärfdabalken, till lag om ändring i Bih. till Riksd. Prot. 1902. 7 Saml. 41 Häft. (N:o 49.)

14 kap. jordabalken, till lag om ändring i förordningen den 4 maj 1855 angående handelsböcker och handelsräkningar, till lag om ändrad lydelse af 49 § utsökningslagen samt till lag om ändrad lydelse af 4 och 6 §§ i lagen den 6 mars 1899 om handräckning åt utländsk domstol, dels två särskilda med föranledande af nämnda proposition inom Andra Kammaren af herrar *H. A. Segerdahl* och *G. Olofsson* i Ävik väckta motioner, hemställde lagutskottet,

a) att Riksdagen med förklarande, att Kongl. Maj:ts ofvanberörda proposition icke kunde i oförändradt skick bifallas, måtte med anledning af propositionen samt med bifall till herr Segerdahls förenämnda motion, i hvad densamma afsåge 17 kap. 20 § i förslaget till lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken, för sin del antaga följande

1:o) **L a g**

om ändring i vissa delar af rättegångsbalken.

Häri genom förordnas, att 9 och 10 §§ i 14 kap. rättegångsbalken skola upphöra att gälla, samt att 17 och 31 kapitlen äfvensom nedannämnda delar af 16, 25 och 30 kapitlen samma balk skola erhålla följande lydelse:

16 kap.

3 §.

Har invändning, hvarom i 1 eller 2 § sägs, blifvit i rätt tid vid underrätt framställd, gifve rätten så snart ske kan särskildt beslut deröfver.

Varder invändningen ogillad, och meddelar ej rätten samma dag slutligt yttrande eller ock beslut, hvarigenom till värjemålsed eller fyllnadsed dömes, då ege, så framt ej enligt 13 kap. 5 § vid beslutet skall förblifva, part, som är med beslutet missnöjd, att deröfver föra särskild klagan, der han, innan rättegångsförhandlingarna för dagen afslutats, till rättens protokoll anmäler sitt missnöje. Försummas sådan anmälan eller fullföljes ej klagan, stånde beslutet fast, der ej, då fråga är om rättens behörighet, högre rätt, under hvars pröfning hufvudsaken dragits, finner underrätten hafva bort oberoende af invändning visa målet från sig.

4 §.

Har part anmält missnöje efter ty i 3 § sägs, fordfare rätten icke dess mindre med handläggningen af målet och ege jemväl deri meddela slutligt yttrande eller döma till värjemålsed eller fyllnadsed, der det kan ske samma dag beslutet i invändningsfrågan gafs. Sker det ej, skall, utan hinder deraf, att missnöje anmälts, handläggningen ytterligare fortsättas, der ej, i tvistemål, andra parten yrkar, att målet skall hvila i afbidan på utgången af invändningsfrågan eller, i brottmål, rätten finner sådant lämpligt. Fortsättes handläggningen efter den dag beslutet öfver invändningen gafs, må ej slutligt yttrande meddelas eller till värjemålsed eller fyllnadsed dömas, förr än hofrätten utlåtut sig i anledning af förd klagan i invändningsfrågan, eller ock visadt blifvit, att sådan klagan ej fullföljts.

9 §.

Nöjes ej part åt beslut, hvarigenom underrätt dömt till värjemålsed eller fyllnadsed, före han öfver beslutet särskild klagan.

17 kap.**Om bevisning inför rätta.**

1 §.

Då dom skall fällas, öfverväge rätten alla skäl och omständigheter, som till stöd för parternas uppgifter förekommit, och pröfve på grund deraf hvad i målet bör hållas för sant.

2 §.

Finner rätten, der fråga är om skadestånd, part vara dertill berättigad, men är ej angående skadans omfång fullständig utredning förbragt; ege rätten bestämme skadeståndet till det belopp, som med afseende å upplysta eller eljest af rätten kända förhållanden pröfvas skäligt.

3 §.

Har i tvistemål part inför rätta erkänt viss omständighet, vare vidare bevisning derom ej mot honom erforderlig, utan så är, att målet är af beskaffenhet att ej kunna genom förlikning mellan parterna afslutas.

Gör parten sannolikt, att erkännandet varit föranledt af missuppfattning, eller att det tillkommit genom tvång eller förledande, skall erkännandet vara utan verkan. Återkallar parten eljest sitt erkännande, pröfve rätten med afseende å de skäl, som för återkallelsen åberopas, och öfriga omständigheter i målet, om och i hvad mån verkan af erkännandet genom återkallelsen förringas.

Finnes erkännandet uppenbart osant, skall det lemnas utan afseende, ehvad det återkallas eller icke.

4 §.

I brottmål ege rätten, med hänsyn till hvad i öfrigt förekommit i målet och till målets beskaffenhet, pröfva, hvilken verkan såsom bevis må tilläggas parts erkännande.

5 §.

Vill någon sin talan med vittne fästa, ege begära stämning å vittnet hos den, som det enligt 11 kap. tillkommer att utfärda stämningar till rätten. Begär någon i samma mål stämning å flere vittnen eller å vederpart och vittne; de må genom en stämning inkallas. Allmän åklagare ege sjelf utfärda stämning å vittne, som han vill vid underrätt åberopa, eller som han enligt rättens beslut skall inkalla.

I stämning å vittne skall intagas uppgift å parterna och målet äfvensom tid och ort för inställelsen. Stämningen skall i hufvudskrift eller besannad afskrift tillställas vittnet så tidigt, att vittnet kan beqväm-ligen infinna sig vid rätten å tid, som i stämningen är utsatt. Hvad i 11 kap. 8 och 20 §§ är stadgadt angående stämning å part ege jemväl tillämpning i fråga om stämning å vittne.

Är någon, som till vittne åberopas, vid rätten tillstädes, vare, ändå att han ej är stämd, pliktig att aflägga vittnesmål, der rätten så förordnar.

6 §.

Är vittne, som blifvit lagligen kalladt, ej tillstädes, när målet företages till behandling, och visas ej laga förfall, dömes att böta tio daler eller mera, högst två hundra daler; och förelägge rätten vittnet vid vite att inställa sig å annan tid. Föreläggande, hvarom nu är sagdt, skall vittnet delgifvas. Kommer ej vittnet ändå, må vittnet till rätten hemtas. I brottmål, deri den tilltalade hålles häktad, må rätten genast låta hemta vittne, som utan styrkt laga förfall uteblifvit. Afstår den, som låtit kalla vittnet, från sin begäran om vittnets hörande, eller kommer eljest frågan derom att förfalla; må ej vittnet sedan för uteblifvande dömas till böter eller fällas att utgifva vite.

Hvad nu är stadgadt om påföljd för vittnes uteblifvande skall dock i de fall, då vittnet enligt lag är berättigadt att erhålla förskott å resekostnad, ej ega tillämpning, med mindre visas, att sådant förskott till vittnet erlagts eller erjudits.

7 §.

Den är jäfvig att vittna, hvilken är yngre än femton år eller saknar förståndets fulla bruk eller är förlustig medborgerligt förtroende.

Är den, som till vittne åberopas, under tilltal för brott, som kan medföra förlust af medborgerligt förtroende; pröfve rätten efter omständigheterna, huruvida åtalet bör utgöra hinder för hans hörande.

8 §.

Eger den, som till vittne åberopas, del i saken, ändå att han ej förer talan i målet, eller kan han af dess utgång vänta synnerlig nytta eller skada; vare han i det mål jäfvig att vittna.

I mål, som angår kommun, bolag eller förening, vare medlem af eller delegare i den samfällighet ej i denna egenskap jäfvig att vittna, der han icke är enligt lag omedelbart och personligen ansvarig för samfällighetens förbindelser eller kan vänta synnerlig nytta eller skada af målets utgång.

Har i brottmål målsegande förklarats sig ej vilja föra talan, må han ändå ej höras såsom vittne. Embets- eller tjänsteman eller den,

som är förordnad eller vald att förrätta offentligt tjänsteärende eller utöfva annan allmän befattning eller kallad att tillhandagå vid offentlig förrättning, vare dock ej i egenskap af målsegande jäfvig att om brott, som blifvit emot honom begånget under utöfningen af embetet, tjensten eller uppdraget, afgifva vittnesmål, der han förklarar sig ej vilja föra talan och annat vittne ej är att tillgå. I fråga om brott, som blifvit föröfvadt mot två eller flere, pröfve rätten efter omständigheterna, huruvida den ene af dem må vittna om det, som händt den andre.

Den, som skäligen misstänkes för brott eller delaktighet deri, må ej höras såsom vittne angående brottet.

9 §.

Den, som med part eller med målsegande, hvilken ej förer talan i målet, eller med annan, som jemlikt 8 § är jäfvig deri, är eller varit förenad i äktenskap, eller är trolofvad, eller är i rätt ned- eller uppstigande skyldskap eller svågerlag, eller är i den skyldskap, att den ene är den andres broder eller syster eller broder- eller systerbarn eller är i svågerlag, i ty att den ene är eller varit gift med den andres syskon, vare i det mål jäfvig att vittna; dock må, då fråga är om brott, som blifvit föröfvadt emot två eller flere, den, som till någon af målsegandena står i det förhållande nu är sagdt, efter rättens bepröfvande höras om det, som händt annan målsegande. Huruvida fosterföräldrar eller fosterbarn till part eller till målsegande, hvilken ej förer talan, eller till annan, som jemlikt 8 § är jäfvig, må vittna i målet, pröfve rätten efter omständigheterna i hvarje särskildt fall.

I tvistemål skall dock ej räknas för jäf, att vittne är i det förhållande här är nämndt till någon, som väl å tienstens vägnar eller i egenskap af förmyndare eller såsom syssloman för kommun, bolag eller förening förer talan i målet men sjelf icke eger sådan del i saken, som enligt 8 § utgör laga jäf, eller kan af målets utgång vänta synnerlig nytta eller skada.

10 §.

Asämjas partorna att låta den vittna, som enligt 8 eller 9 § är jäfvig, eller som för annat brott än mened är förlustig medborgerligt förtroende, må han såsom vittne höras, der rätten finner det lämpligt; dock må ej någon, som enligt 8 eller 9 § är jäfvig, utan sitt medgifvande förpligtas att aflägga vittnesmål.

11 §.

Innan vittne höres, efterfråge rättens ordförande om jäf mot vittnet finnes. Åberopas till vittne någon, som ej är känd, eller förekommer anledning att mot vittne finnes sådant jäf, som i 7 § omförmäles; förelägge rätten den part, som äskar vittnets hörande, att angående vittnet förebringa den upplysning rätten finner nödig. Ej må vittnet höras, innan sådan upplysning vunnits.

Gör part mot vittne annat jäf, och förekommer anledning, att jäfvet är lagligen grundadt, ändå att det ej kan strax fulltygas; pröfve rätten, om vittnet må genast höras eller med förhöret skall anstå till annan dag, och förelägge rätten den part, som gjort jäfvet, att det styrka, der vittnet blifvit strax hördt, å viss dag och, der med förhöret skall anstå, å den dag, till hvilken förhöret uppskjutits, vid äfventyr att vidare rådrum för sådant ändamål ej medgifves.

Finnes, sedan vittne blifvit hördt, att det var jäfvigt, pröfve rätten, då dom i målet fälles, hvad afseende må å vittnets utsaga fästas.

12 §.

Rättens ordförande tillfråge vittnet om dess ålder, yrke och hemvist; hvad derom upplyses skall i protokollet antecknas. Förekommer omständighet, hvilken rätten finner vara af särskild betydelse för bedömande af vittnets trovärdighet, varde sådant ock i protokollet anmärkt.

13 §.

Vittne må ej utan sitt medgifvande höras angående omständighet, hvars uppenbarande kan för åtal utsätta vittnet eller någon, till hvilken vittnet står i det förhållande 9 § omförmäler. Är genom allmän lag eller särskild författning någon ålagdt att ej uppenbara hvad han på grund af embete, tienst eller annan befattning får sig bekant; må han ej om sådant höras såsom vittne, med mindre han blifvit i laga ordning löst från sin förpligtelse. Utan parts medgifvande må ej heller någon höras såsom vittne om hvad parten för honom i förtroende och mellan fyra ögon omtalat, der ej fråga är om ärekränkning. Likaledes må ej den, som blifvit anlitad att föra parts talan i rättegång eller deri honom biträda, utan hufvudmannens medgifvande höras såsom vittne om hvad han för fullgörande af det uppdrag fått sig förtrodt.

14 §.

För än vittne afgifver sin berättelse, skall vittnet, med hand å bok, aflägga denna ed: »Jag N. N. lofvar och svär vid Gud och Hans heliga evangelium, att jag skall vittna och gifva tillkänna allt, hvad jag vet i denna sak händt och sant vara, så att jag ej något förtiger, tillägger eller förändrar; så sant mig Gud hjelpe till lif och själ.»

Sedan vittne aflagt ed, erinre rättens ordförande vittnet om edens vikt och betydelse. Förekommer anledning, att vittne icke rätt förstår edens vikt, ege rätten hänvisa vittnet till dess själasörjare att af honom erhålla nödig undervisning.

Eftergifva parterna å ömse sidor vittneseden, pröfve rätten, huruvida vittnet må utan ed höras. Tillåtes det, varde vittnet erinradt, att dess förpligtelse och ansvar icke genom edens eftergifvande förringas.

15 §.

Vittne skall muntligen och i ett sammanhang afgifva sin berättelse. Rättens ordförande har att till vittnet framställa de frågor, som erfordras för vinnande af säker och fullständig upplysning om hvad vittnet har sig bekant i målet. Part vare berättigad att genom rättens ordförande till vittnet framställa frågor angående sådant, som hörer till saken.

Skriftlig berättelse, som af vittne åberopas, må ej uppläsas, innan vittnet muntligen afgifvit sin utsaga, der ej rättens ordförande med afseende å särskilda omständigheter finner det böra medgifvas.

Vittnes berättelse skall strax upptecknas och för vittnet uppläsas. Rättens ordförande inhemte derefter vittnets förklaring, om dess utsaga är rätteligen fattad; och varde förklaringen i protokollet anmärkt. Påminner sig vittnet sedan något mera, förr än i målet är dömdt, gifve det strax rätten tillkänna.

16 §

Förekommer anledning, att vittne i parts närvaro af rädsla eller annan orsak ej fritt utsäger sanningen, eller hindrar part vittne i dess berättelse genom att falla vittnet i talet eller annorledes; ege rätten förordna, att parten ej må vara tillstädes, medan vittnet höres.

Sedan parterna åter förekallats, skall vittnets berättelse uppläsas för parten; och ege han derefter att genom rättens ordförande till vittnet framställa de frågor, hvartill anledning må finnas.

17 §.

Äro vittnen flera, skola de hvar för sig höras. Ej bör under förhör med vittne vara tillstådes annat vittne, som senare skall höras.

Finnas vittnens utsagor mörka eller stridiga, må rätten ställa vittnena till förhör emot hvarandra.

Pröfvas nödigt, att någon, som vittnat i målet, å nyo höres, ege rätten förordna om vittnets inkallande.

18 §.

Skall någon, som vittnat i målet, å nyo höras, må han vittna å förut aflagd ed; och varde han om den ed af rättens ordförande erinrad.

19 §.

Vägrar vittne att afägga vittnesmål eller att besvara framställd fråga, pröfve rätten de skäl, vittnet åberopar, och gifve sitt utslag deröfver. Förklaras vittnets vägran ej vara lagligen grundad, men tredskas vittnet ändå, förelägge rätten vittnet vid vite och, der vittnet ej deraf låter sig rätta, vid äfventyr af häkte att fullgöra sin skyldighet. Ej må af anledning, som nu är sagd, i samma mål viten någon ådömas till högre sammanlagdt belopp än ett tusen daler eller någon hållas i häkte under längre tid än sammanlagdt sex månader. Vittne, som blifvit i häkte insatt, skall åter för rätten inställas i stad inom åtta dagar och å landet inom fyra veckor; erfordras för den skull urtima ting, gälle derom hvad om urtima ting för ransakning med häktad finnes stadgadt.

Återkallar den, som åberopat vittnet, sin begäran om vittnets hörande, eller kommer eljest frågan derom att förfalla; må ej sedan beslut, hvarigenom vite blifvit vittnet förelagdt, vinna tillämpning: är vittne i häkte insatt, förordne rätten, att vittnet genast skall ur häktet lösgifvas.

20 §.

Den, som påkallat vittne, ersätte vittnet dess resekostnad, uppehälle och tidspillan. Sämjas de ej om beloppet, lägge rätten, dit vittnet varit kalladt, dem emellan efter ty skäligt pröfvas. Vittne, som enligt rättens

beslut blifvit hemtadt, skall sjelf vidkännas hemtningskostnaden. Kallas någon att aflägga vittnesmål vid annan domstol än den underrätt, inom hvars domvärjo vittnet har sitt hemvist, och är detta beläget på längre afstånd än fem nymil från det ställe, der förhöret skall hållas; vare den part, som påkallat vittnet, skyldig att i förskott till vittnet utgifva skjutspenningar för en häst fram och åter, eller, der jernvägs- eller ångbåtslägenhet kan för resan eller någon del deraf begagnas, afgift för billigaste plats å bantåg eller ångbåt. Har rätten, enligt hvad i 17 § sägs, förordnat om vittnes inkallande, ege rätten jemväl att, efter ty skäligt pröfvas, bestämma, af hvem ersättningen till vittnet så ock förskott å resekostnad, der sådant bör utgå, skall gäldas.

Beslut om ersättning, hvarom nu är sagdt, gånge utan hinder af förd klagan i verkställighet lika som laga kraft egande dom.

Om ersättning af allmänna medel till vittnen i brottmål, der allmän åklagare å tjenstens vägnar förer talan, är särskildt stadgadt.

21 §.

Vistas vittnet, som vid underrätt åberopas, utom rättens domvärjo, och hindras vittnet af sjukdom eller annan giltig orsak att inställa sig vid rätten, eller finnes inställelsen medföra oskälig kostnad; ege rätten uppdraga åt annan underrätt att hålla vittnesförhöret.

Förordnar hofrätt eller Konungen om vittnes hörande, bestämme tillika, efter ty lämpligast finnes, hvar vittnet skall höras.

22 §.

Kan vittnet till följd af sjukdom eller ålderdomssvaghet ej inställa sig vid domstol, varde vittnet afhördt i sin bostad. När förhöret hålles af häradsrätt, vare ej erforderligt, att af nämnden flere än två sitta i rätten.

23 §.

Nu kommer part å tid, då målet icke är före vid rätten, och söker att få vittne hördt; visar parten, att i följd af vittnets sjukdom eller af annan orsak deticke utan våda kan anstå med vittnets hörande; ege rätten, ändå att vederparten ej blifvit hörd öfver ansökningen, förordna om vitt-

nesförhöret. Handlägges målet vid häradsrätt, och kan ej dess beslut afvaktas, oge rättens ordförande meddela förordnande, som nu är sagdt.

24 §.

Har rätten jemlikt 21 eller 22 § förordnat om vittnes hörande vid annan domstol eller i vittnets bostad, och är ej i beslutet utsatt dag för förhöret, eller har i fall, som 23 § omförmåler, rätten eller dess ordförande tillåtit vittnes hörande; åligge den part, som åberopat vittnet, att om dagen för förhöret underrätta vederparten så tidigt, att denne kan vid förhöret sig inställa. Sker det ej, och visas icke giltig ursäkt, varde förhöret instäldt der ej vederparten är tillstädes.

Finnes i brottmål, deri den tilltalade hålles häktad, nödigt, att vittne höres vid annan domstol än den, der målet är anhängigt, eller skall i sådant mål rätten hålla vittnesförhör i fall, som 22 eller 23 § afser; åligge den rätt, som skall hålla förhöret, att föranstalta ej mindre att den tilltalade, der det utan synnerlig olägenhet kan ske, varder vid förhöret instäld, än ock att nödig underrättelse meddelas åklagaren i målet.

25 §.

Gör part, när vittne skall höras vid annan rätt än den, der vittnet åberopats, mot vittnet jäf, som förut ej pröfvats, eller vägrar vittnet att aflägga vittnesmål eller att besvara framställd fråga, och finner rätten anledning förekomma, att jäfvet är lagligen grundadt, eller att vittnet eger skäl för sin vägran; varde förhöret instäldt och parten hänvisad att vid den rätt, der vittnet åberopats, påkalla pröfning af jäfvet eller af skälen för vittnets vägran.

26 §.

Vistas vittne utom riket, och begär part, att vittnet höres inför svensk beskickning eller inför svensk konsul, som enligt lag eller Konungens bemyndigande eger anställa sådant förhör, må rätten det tillåta, der giltiga skäl visas.

Angående vittnesförhör vid utländsk domstol lände till efterrättelse hvad derom är särskildt stadgadt.

27 §.

Åberopas till vittne någon, som i rätten sitter, pröfve då på sin domareed, om han vet något, som kan tjena till upplysning i målet. Finner han det, varde såsom vittne hörd och hälle sig sedan från målet.

28 §.

Söker någon att till framtida säkerhet få vittne hördt angående omständighet, hvarom han ej har rättegång med annan; pröfve rätten, huruvida det må ske. Finnes sökandens rätt bero deraf, att vittnet höres, och afses ej att genom förhöret vinna upplysning angående brott eller skamlig gerning, varde vittnet hördt, der ej jäf kan utletas. Finner rätten särskild omständighet föranleda, att tillfälle bör lemnas annan, hvars rätt kan vara beroende af vittnesförhöret, att dervid närvara, låte rätten genom sökandens försorg kalla honom till förhöret; och njute han för inställelsen skälig ersättning.

Ej vare någon pliktig att för vittnesmåls afläggande i fall, som här är sagdt, inställa sig vid annan domstol än den underrätt, inom hvars domvärjo han har sitt hemvist.

29 §.

Två vittnen vare om det, hvori de sammanstämman, fullt bevis, der ej omständigheter förekomma, som förringa tillförlitligheten af deras berättelse.

30 §.

I mål angående brott, hvarå dödsstraff eller straffarbete enligt lag kan följa, må den, som är jäfvig att vittna, höras utan ed, der anledning är, att hans hörande kan lända till upplysning i målet, och rätten finner det lämpligt; dock ej föräldrar mot barn eller barn mot föräldrar eller äkta makar eller syskon mot hvarandra, der ej dödsstraff eller straffarbete på lifstid å brottet följa kan och eljest all upplysning i målet saknas.

Hörsammar ej den, som blifvit kallad att sålunda upplysningsvis höras, rättens bud, vare lag, som om vittne är stadgad. Är den, som

skall höras, icke af den ålder eller sinnesbeskaffenhet, att enligt lag ansvar kan honom ådömas, ege rätten, der han tredskas, förordna, att han skall till rätten hemtas.

I fråga om ersättning för inställelsen ege den, hvilken upplysningsvis höres, enahanda rätt som vittne.

31 §.

Finnes för pröfning af fråga, som icke utan särskild insigt i viss vetenskap, konst eller handtering kan bedömas, nödigt att inhemta yttrande af sakkunnig, höre rätten öfver frågan myndighet, embets- eller tjänsteman eller annan, som är satt att tillhandagå med yttrande i det ämne, frågan rörer, eller nämne en eller flere för redbarhet och för skicklighet i ämnet kända personer att afgifva yttrande.

Vid val af sakkunnig har rätten att tillse, att uppdraget ej lemnas någon, som till saken eller till någondera parten är i sådant förhållande, att derigenom hans tillförlitlighet kan anses förringad.

Ej må någon, som icke å embetets vägnar eller eljest på grund af allmänt uppdrag har att afgifva yttrande såsom sakkunnig, mot sin vilja dertill förpligtas. Den, som åtagit sig sådant uppdrag, må sedan ej utan giltig ursäkt undandraga sig att det fullgöra; tredskas han, ege rätten hålla honom dertill medelst vite.

32 §.

Nämnes till sakkunnig någon, som icke å embetets vägnar eller eljest på grund af allmänt uppdrag har att afgifva yttrande i frågan, förordne rätten tillika, huruvida den sakkunnige har att afgifva skriftligt utlåtande eller skall muntligen vid rätten meddela upplysning.

Sakkunnig, som här afses, skall, der rätten så förordnar, aflägga ed, att han skall efter bästa förstånd och samvete fullgöra det uppdrag, som honom i målet lemnats. Eden skall inledas och avslutas så, som angående ed af vittne stadgas. Är af den sakkunnige skriftligt utlåtande afgifvet, varde eden derefter lämpad; och må i ty fall eden afläggas vid den underrätt, som för den sakkunnige är lägligast.

33 §.

Sakkunnig njute för sitt biträde skälig godtgörelse, efter ty rätten bestämmer. Om ersättning till sakkunnig, som å embetes vägnar eller

eljest på grund af allmänt uppdrag har att afgifva yttrande, gälle hvad särskildt stadgas.

Ersättningen skall utgifvas af käranden eller, der målet är i högre rätt fullföljdt, af klaganden, men stanna å den, som vid målets slut rätten finner dertill skyldig. I brottmål, der allmän åklagare å tienstens vägnar förer talan, skall ersättningen förskottsvis utgå af allmänna medel.

Beslut om ersättning till sakkunnig gånge utan hinder af förd klagan i verkställighet lika som laga kraft egande dom.

34 §.

Hvad i 31, 32 och 33 §§ är stadgadt skall ock ega tillämpning i fall, då rätten finner nödigt att vid besigtning eller undersökning af visst föremål anlita biträde af sakkunnig.

35 §.

Är i allmän lag eller särskild författning föreskrift meddelad angående sakkunnigs hörande i visst fall, lände den till efterrättelse.

36 §.

Vill part hafva sakkunnig, som ej är nämnd af rätten, hörd i målet, gälle derom hvad om vittne är stadgadt.

37 §.

Företer part skriftlig handling att dermed styrka sin talan, pröfve rätten efter omständigheterna handlingens beskaffenhet och rigtighet, så ock hvad vitsord den i målet eger.

Är för visst fall stadgande i lag meddeladt angående det vitsord, handling tillkommer, lände det stadgande till efterrättelse.

38 §.

Finnes handling, som part åberopar, i annans värjo, och är parten såsom egare af handlingen eller delegare deri eller på grund af aftal eller särskildt stadgande berättigad till handlingens utbekommande eller

skärskådande, vare, der handlingen kan antagas innehålla upplysning rörande målet, den, som handlingen innehar, ehvad han är part eller icke, pliktig att på rättens anmaning den i målet förete. Lag samma vare beträffande handelsbok, så ock der annan handling, som af part åberopas, är upprättad att lända till efterrättelse i något rättsförhållande, som parten rör, eller den innefattar meddelande, som i fråga om något parternas rättsförhållande af endera parten aflåtits till den andre eller till någon, som rättsförhållandet förmedlat, eller af sådan person till någondera parten.

39 §.

Nu åberopar part i annat fall, än i 38 § sägs, handling, som finnes i vederpartens eller annans värjo; är anledning, att af handlingen kan i målet vinnas upplysning, som eljest ej är att tillgå, ege rätten ock förelägga den, som innehar handlingen, att den vid rätten förete, dock ej der fråga är om bref eller annat enskildt meddelande, eller då skäl finnes att antaga, det handlingens företeende kan, oberoende af målets utgång, lända innehafvaren eller någon, som till honom står i det förhållande 9 § omförmäler, till skada eller synnerlig olägenhet.

40 §.

Undandraget sig part att efter rättens anmaning förete handling, pröfve rätten, hvilken verkan såsom bevis må tilläggas hans förfarande. Är sådant fall för handen, som i 38 § sägs, ege rätten ock lägga vite före; dock må ej i brottmål vite föreläggas den tilltalade.

Skall någon, som ej är part, förete handling, varde vite honom förelagdt.

41 §.

Hvad om skyldighet att förete handling är i 38 och 39 §§ stadgadt skall ej ega tillämpning å den, som å embetes vägnar innehar handling, hvilken till bevis i målet åberopas.

42 §.

Den, som jemlikt 38 eller 39 § skall förete handling, ingifve den i hufvudskrift, der ej rätten finner styrkt afskrift vara för ändamålet till-

fyllest. Innehåller handlingen jemväl sådant, som icke rörer saken, och som innehafvaren ej vill hafva kunnigt, ege han till rätten ingifva utdrag af handlingen jemte intyg, som af rätten godkännes, att intet, som angår saken, uteslutits.

43 §.

Skall annan än part förete handling, njute för besvär och kostnad, som af sådan anledning honom tillskyndas, ersättning, efter ty rätten pröfvar skäligt, af den part, hvilken begärt handlingens företeende. Beslut om ersättning, hvarom nu är sagdt, gånge utan hinder af förd klagan i verkställighet lika som laga kraft egande dom.

44 §.

Hvad här förut är stadgadt angående skyldighet för den, som innehar skriftlig handling, att den vid rätten förete, skall i tillämpliga delar gälla i fråga om annat föremål, som rätten aktar nödigt att för målets utredning eller pröfning taga under skärskådande.

45 §.

Finnes i mål, som är anhängigt vid underrätt, för sakens utredning eller pröfning nödigt, att rätten besigtigar föremål, som ej lämpligen kan till rätten flyttas, träde rätten samman å stället, der föremålet finnes, att hålla syn. Skall syn hållas af häradsrätt, ege rättens ordförande, der biträde af sakkunnig vid synen finnes nödigt, enahanda befogenhet, som jemlikt 34 § tillkommer rätten.

Pröfvas syn nödig i mål, som är angängigt i hofrätt, förordne rätten en af sina ledamöter att hålla synen och kalle två underdomare i orten att dervid biträda; meddele derjemte erforderliga föreskrifter om vittnens hörande och tillkallande af sakkunnigt biträde vid synen. Hofrätten ege ock, der det finnes lämpligare, uppdraga åt underrätten i orten att synen förrätta. Det protokoll, som vid synen föres, varde till hofrätten ingifvet, och döme hofrätten sedan i målet.

Finner Konungen mål, som dragits under dess pröfning, ej kunna afgöras utan syn, förordnar Konungen, huru synen skall hållas.

Kostnad för syn skall gäldas såsom i 33 § föreskrifves beträffande kostnad för sakkunnigs biträde.

46 §.

Är i allmän lag eller särskild författning för visst fall föreskrift meddelad angående syn, lände den till efterrättelse.

47 §.

Har i tvistemål part till bestyrkande af sin uppgift angående viss omständighet, hvaraf målets utgång beror, förebragt sådan bevisning, att uppgiften, ehuru ej styrkt, dock finnes sannolik, och kan ej annorledes vinnas tillförlitlig upplysning angående den omständighet, ege rätten, till sauningens utrönande, förelägga vederparten att, om han det förmår, med ed sig värja och förneka uppgiftens sanning. I brottmål må ock i fall, som nyss är sagdt, värjemålsed åläggas den tilltalade; dock må det ej ske, när å brottet enligt lag kan följa straffarbete öfver ett år eller förlust af medborgerligt förtroende.

Värjemålsed må ej ådömas den, som är yngre än femton år eller saknar förståndets fulla bruk eller för mened är förlustig medborgerligt förtroende, ej heller den, hvilken ed eljest icke kan utan synnerlig våda anförtros. Kan part till följd af sjukdom eller ålderdomssvaghet eller af annan orsak icke antagas ega säker hågkomst af det, hvarom upplysning sökes, må ej till värjemålsed dömas.

48 §.

Nu kan ej värjemålsed åläggas part, förty att han icke på grund af egen iakttagelse eger kunskap om det, hvarom upplysning sökes, eller att sådant hinder möter, som i senare stycket af 47 § sägs: pröfvas tillförlitlig upplysning kunna vinnas derigenom, att andra parten med ed bekräftar sin uppgift angående förhållandet; ege rätten tillåta honom att, om han det förmår, aflägga fyllnadsed; dock må det ej ske i brottmål, deri talan om ansvar föres.

49 §.

Då till ed dömes, sätte rätten i domen ut hvad under eden skall förnekas eller bekräftas, med iakttagande, der sakens beskaffenhet dertill föranleder, att åt parten lemnas öppet att inskränka förnekandet eller bekräftandet till en del af det eden angår.

50 §.

Ed skall af part afläggas vid den underrätt, der målet blifvit anhängiggjort. Vistas parten utom den rätts domvärjo, och hindras han af sjukdom eller annan giltig orsak att inställa sig vid rätten, eller finnes inställelsen medföra oskäligen kostnad, ege rätten tillåta, att eden afläggas vid annan underrätt; dock att part, som vill erhålla sådan tillåtelse på grund af förhållande, hvilket ej kan såsom laga förfall räknas, skall göra framställning derom sist å den dag, då till eden dömes. Är i mål, som blifvit anhängiggjort i hofrätt eller hos Konungen, till ed dömdt, förordne hofrätten eller Konungen, hvar eden skall afläggas. Kan parten till följd af sjukdom eller ålderdomssvaghet ej inställa sig vid domstol, gälle hvad angående vittne är för dylikt fall i 22 § stadgadt.

51 §.

Är till ed dömdt genom beslut, hvaremot part eger fullfölja talan i högre rätt, må beslutet ej tillämpas, innan det vunnit laga kraft. Är viss dag för edgången i beslutet utsatt, och varder ej å den dag genom parternas sammanstämmande uppgifter eller annorledes utrönt, att beslutet vunnit laga kraft, ege rätten antingen uppskjuta målets vidare handläggning till annan dag eller ock förklara det hvilande. Har målet förklarats hvilande, och visar part sedan, att edgångsbeslutet vunnit laga kraft, sätte rätten ut ny dag för edgången, derest den part, hvilken eden ålagts, ej genom förfallolöst uteblifvande å den för edgången först utsatta dag deråt brustit.

52 §.

Ed skall inledas med orden: »Jag N. N. svär och betygar vid Gud och Hans heliga evangelium» och avslutas med denna försäkran: »så sant mig Gud hjälpe till lif och själ».

Innan ed afläggas, erinre rättens ordförande parten om edens vigt och betydelse.

Förekommer anledning, att parten ej rätt förstår edens vigt, ege rätten hänvisa parten till hans själasörjare att erhålla nödig undervisning.

53 §.

Uteblifver part, som skall aflägga ed, å den dag, då han har att fullgöra edgången, och framter han ej laga förfall; ege sedan ej gå eden, der han ej visar, att han haft laga förfall men icke kunnat rätten det kungöra.

54 §.

Är till ed dömd genom beslut, som eger laga kraft, men har, förr än tid för edgångens fullgörande var inne, parten afidit eller eljest blifvit satt ur stånd att aflägga eden, vare edgångsbeslutet utan verkan, och den domstol, der målet blifvit anhängiggjort, tage målet ånyo under pröfning.

Lag samma vare, der parten är för mened förlustig medborgerligt förtroende och sådant yppas, innan tid för edgångens fullgörande är inne.

Är part å den tid, då edgången skall fullgöras, under tilltal för mened, må med edgångsbeslutets tillämpning anstå, till dess öfver åtalet blifvit dömdt och utslaget vunnit laga kraft.

55 §.

Sedan det visat sig, huruvida den, som dömts till ed, går eden eller deråt brister, skall slutligt yttrande i målet meddelas af den domstol, der målet blifvit anhängiggjort.

Är eden aflagd, skall partens sålunda bekräftade uppgift eller bestridande i målet gälla. Har part brustit åt eden, gälle i fråga om den omständighet, hvarå eden har afseende, vederpartens uppgift eller bestridande.

56 §.

Nu varder talan emot beslut, hvarigenom till ed blifvit dömdt, fullföljd i högre rätt; finner rätten edgång ej böra ega rum, och är i målet ej fråga om annat hufvudsakligt påstående än det, hvarå eden har afseende, döme då i hufvudsaken, der så lämpligen ske kan.

57 §.

Då tillgrepp skett, må rätten tillåta målseganden att edligen bekräfta hvad han mistat och värdet derå, om det ej annorledes utletas kan; och pröfve rätten sedan tillförlitligheten af hvad målseganden sålunda bekräftat. Lag samma vare om den, som skada genom brand lidit, när den ej annars mätas kan.

58 §.

Äro i tvistemål, som kan avslutas genom förlikning, parterna ense att, der ene parten edligen bekräftar sin uppgift eller sitt nekande, hvad sålunda bekräftas skall gälla utan vidare bevis, och finner rätten den omständighet, eden skulle angå, vara af beskaffenhet, att målets utgång deraf beror, låte rätten den part, hvilken ed sålunda bjuden är, aflägga eden; dock må det ej tillåtas, om den, som skulle gå eden, är för mened förlustig medborgerligt förtroende eller rätten eljest finner ed icke utan synnerlig våda kunna honom anförtrös.

59 §.

Förstår ej den, som enligt detta kap. skall aflägga ed, svenska språket, må eden afläggas å språk, som han förstår.

Den, som är stum, skall, der han är skrifkunnig, aflägga ed på det sätt, att han inför rätten egenhändigt skrifer och undertecknar eden.

Huru förfaras skall, då den, som skall aflägga ed, är jude eller främmande trosbekännare af sådan lära, som ej tillstädjer edgång, derom är särskildt stadgadt. Skall ed afläggas af någon, som bekänner annan icke kristen lära än den mosaiska, förordnar Konungen huru förfaras bör.

25 kap.

5 §.

Vill part klaga öfver beslut, hvarigenom underrätt dömt till värjemålsed eller fyllnadsed, skall i fråga om sättet för talans fullföljd lända till efterrättelse, hvad i sådant hänseende gäller om rättens slutliga utslag

i målet. Har underrätt eljest under rättegång meddelat beslut, som enligt lag må särskildt öfverklagas, skall talan mot beslutet föras genom besvär. Lag samma vare, der i fråga, som rörer fullmäktig, eller vittne eller annan, som kallats att meddela upplysning i målet, underrätt i slutligt utslag meddelat beslut af beskaffenhet att, der det under rättegången gifvits, särskild klagan varit tillåten. Innefattar eljest underrätts slutliga utslag beslut, som, der det under rättegången gifvits, kunnat särskildt öfverklagas, skall talan mot det beslut föras i sammanhang med fullföljd af talan i hufvudsaken; vill ej den, som är med beslutet missnöjd, fullfölja talan i hufvudsaken, vare lag, som hade beslutet blifvit under rättegången meddeladt.

7 §.

Är part missnöjd med något under rättegången af underrätt meddeladt beslut, deröfver särskild klagan ej är tillåten, ege han allenast i sammanhang med fullföljd af talan i hufvudsaken draga beslutet under hofrättens pröfning; dock må, der klagan föres öfver beslut, hvarigenom blifvit dömdt till värjemålsed eller fyllnadsed, i sammanhang dermed talan fullföljas emot beslut öfver invändning, som är af beskaffenhet att på frågan om edgången inverka, så ock der särskilda besvär anföras öfver beslut, hvarigenom förelagdt äfventyr tillämpats, giltigheten af föreläggandet komma under bedömande.

Ändå att part ej fullföljt talan mot underrätts utslag, ege han att till bemötande af vederparts ändringssökande påkalla pröfning af beslut i fråga, som rättegången rörer och ej må genom särskild klagan fullföljas.

8 §.

Då mål af underrätt slutligen afgöres eller rätten dömer till värjemålsed eller fyllnadsed, gifve rätten i utslaget till känna, huruvida talan deremot skall fullföljas efter vad eller genom besvär, så ock i hvilken hofrätt ändring bör sökas samt, der talan skall fullföljas genom besvär, inom hvilken tid besvären böra till hofrätten ingifvas. Hvad underrätten sålunda föreskrifver skall i fråga om sättet för fullföljd af talan lända till efterrättelse.

Vill någon klaga öfver annat af underrätt meddeladt beslut än nyss är nämndt, och begär han hos rätten underrättelse om hvad i sådant af-

seende iakttagas bör, varde ock derom underrättelse efter ty nu är sagdt lemnad. Sökes hos häradshöfding sådan underrättelse, då rätten ej sitter, varde den af honom meddelad.

30 kap.

1 §.

Talan mot hofrätts slutliga utslag i vädjadt mål eller till hofrätten instämndt tvistemål skall, der ej här nedan annorlunda stadgas, hos Konungen fullföljas genom revisionsansökning.

Öfver hofrätts slutliga utslag i mål, som genom besvär inkommit till hofrätten eller blifvit dess pröfning understäldt, skall klagan hos Konungen föras genom besvär. Lag samma vare beträffande klagan öfver hofrätts slutliga utslag i brottmål, som omedelbart i hofrätten anhängiggjorts, så ock i sådant tvistemål eller ärende, hvarmed, utan föregången stämning, hofrätten såsom första domstol tagit befattning.

Beslut, hvarigenom hofrätten utan att skilja målet från sig dömt till värjemålsed eller fyllnadsed, vare i fråga om fullföljd af talan såsom slutligt utslag ansedt.

4 §.

Öfver utslag, hvarigenom hofrätt visat mål åter till underrätt, må ej klagas; innefattar utslaget pröfning af fråga, som på målets utgång inverkar, vare dock part berättigad att deremot fullfölja talan i sammanhang med hufvudsaken, der denna kommer under Konungens pröfning.

Hvad nu är sagdt ege dock ej tillämpning, der hofrätt dömt till värjemålsed eller fyllnadsed och på den grund visat målet åter.

31 kap.

Om resning i rättegångs- och utsökningsmål.

1 §.

Har någon försutit laga tid i mål eller ärende, som anhängiggjorts hos domstol eller öfverexekutor, ege, der han tilltror sig visa synnerliga

skäl att den försutna tiden bör honom återgifvas, hos Konungen söka resning. Lag samma vare, der någon försutit tid, som är stadgad för anhängiggörande hos domstol eller öfverexekutor af talan emot offentlig förrättning eller för stämning om återvinning, som i utsökningslagen afses, eller för klander af skiljedom.

2 §.

Menar part, att på grund af nytt skäl domstols eller öfverexekutors utslag, som eger laga kraft, bör häfvas, då ege han ock söka resning i målet. Ej må dock i fråga om ansvar för brott resning, som här afses, af annan än den tilltalade sökas, der brottet är sådant, att efter viss tid straff förfaller i händelse åtal ej egt rum, eller der fråga är om förräderi eller annat för rikets säkerhet menligt brott eller majestätsbrott eller brott mot riksstyrelse eller Riksdagen.

3 §.

Då resning är sökt efter ty i 1 eller 2 § sägs, pröfvar Konungen efter omständigheterna, huruvida ansökningen bör beviljas.

Varder resning beviljad i fall, som i 1 § afses, bestämmer Konungen, huru och inom hvad tid den, som resningen vunnit, må sin rätt bevaka.

Beviljas resning, hvarom i 2 § sägs, varder målet, der det ej af Konungen omedelbart afgöres, förvisadt till annan myndighet, som målet förut handlagt; och ege den myndighet makt att det förra utslaget ändra, när skäl dertill äro.

4 §.

Finnes domstols eller öfverexekutors utslag, som eger laga kraft, innefatta uppenbar misskrifning, missräkning eller annan dermed jemförlig felaktighet, deraf part lider märkligt förfång, vare honom jemväl tillåtet att söka resning. Bifalles ansökningen, meddelar Konungen erforderlig rättelse i utslaget eller förvisar målet till annan myndighet, efter ty i 3 § är sagdt.

5 §.

Hafva genom beslut, som vunnit laga kraft, två eller flera myndigheter förklarat sig obehöriga att upptaga rättegångs- eller utsökningsmål, och finner Konungen på anmälan af part, att någon af dem är behörig, förordnar Konungen, att målet må hos den myndighet upptagas.

6 §.

Ansökan eller anmälan, hvarom i detta kap. sägs, skall ingifvas till nedre justitierevisionen och vara attföljd af de bevis, hvarå den grundas.

Finnes någon böra i ärendet höras, eller erfordras för frågans utredning särskild undersökning, förordnar Konungen derom.

7 §.

Ej må ansökan om resning eller beslut, hvarigenom resning beviljats efter ty i 3 § sägs, hindra verkställighet af utslag, der ej Konungen annorledes förordnar.

8 §.

I brottmål ege ej allmän åklagare i annat hänseende än så vidt angår ansvars- eller ersättningsskyldighet för honom sjelf söka resning, der han ej tillika är målsegande. Finner justitiekanslern sådana omständigheter vara för handen, att resning bör sökas, ege han derom förordna.

Hvad nu är stadgadt gälle ej i fråga om Riksdagens justitieombudsman.

Genom denna lag upphävas, med deri gjorda undantag, de särskilda stadganden, som utgöra förklaring eller ändring af föreskrifterna i 17 kap. rättegångsbalken i 1734 års lag eller tillägg till dessa föreskrifter, dock att hvad sålunda är stadgadt ej har afseende å förordningen den 4 maj 1855 angående handelsböcker och handelsräkningar.

Tillika upphäfvades förklaringen den 14 oktober 1892 af allmänna lagens stadganden om stämning, äfvensom hvad 4 och 5 mom. i 16 § af förordningen den 16 februari 1864 om nya strafflagens införande och hvad i afseende derå iakttagas skall stadga angående skyldighet för part att i visst fall göra sig urtjufva.

Der i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i denna lag, skall den bestämmelse i stället tillämpas.

Denna lag skall lända till efterrättelse från och med den 1 januari 1903; dock skall i mål och ärenden, som vid nämnda tid redan äro anhängiga, äldre lag tillämpas.

2:o) **L a g**

om ändrad lydelse af 5 kap. 1 § ärfdabalken.

Härigenom förordnas, att 5 kap. 1 § ärfdabalken skall erhålla följande ändrade lydelse:

Det barn, som dödt födes, må ej ärfva. Säg barnets fädernes fränder, att det var dödt födt, men visar modern, eller hennes arfvingar, att det var qvickt födt, ärfve då barn fader sin, moder barn sitt, och hennes arfvingar henne. Fallor annat arf, medan barnet ännu i moderlifvet är, och födes det med lif fram, vare lag samma. Dör modern i födseln, och barnet lefver efter henne, ärfve då det sin moder, och barnets arfvingar barnet.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1903; dock skall i mål, som då äro anhängiga, äldre lag tillämpas.

3:o) L a g**om ändring i 14 kap. jordabalken.**

Härigenom förordnas, att 4 § i 14 kap. jordabalken skall upphöra att gälla, samt att 3 § i samma kap. skall erhålla följande ändrade lydelse:

Nu vill någon med den synedom sig ej atnöja, vädje då under hofrätt, som i rättegångsbalken sägs.

Denna lag skall lända till efterrättelse från och med den 1 januari 1903; dock skola mål, som vid nämnda tid redan äro anhängiga, behandlas efter äldre lag.

4:o) L a g**om ändring i förordningen den 4 maj 1855 angående handelsböcker och handelsräkningar.**

Härigenom förordnas, att 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19 och 25 §§ i förordningen den 4 maj 1855 angående handelsböcker och handelsräkningar skola upphöra att gälla, samt att 23 § i samma förordning skall erhålla följande ändrade lydelse:

Räkning å varor, utborgade till köpman utan aftal om öppen kredit, skall gäldenären bevisligen tillställas senast inom tre månader efter utgången af det år, hvarunder det utborgade i handelsboken inskrefs, der ej annorlunda uttryckligen aftaladt blifvit.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1903; dock skall i mål, som då äro anhängiga, äldre lag tillämpas.

5:o) L a g

om ändrad lydelse af 49 § utsökningslagen.

Härigenom förordnas, att 49 § utsökningslagen skall erhålla följande ändrade lydelse:

Har någon, som ej vädjat mot underrätts dom, stämt om återvinning enligt 12 kap. rättegångsbalken, eller har någon enligt 25 kap. 10 § eller 30 kap. 24 § samma balk yrkat ogillande af dom, som eljest bör såsom lagakraftvunnen anses, gånge utan hinder deraf domen i verkställighet såsom lagakraftvunnen, så vidt ej rätten, der talan är anhängig, annorledes förordnar.

Huruvida dom må verkställas, då resning är sökt, derom stadgas i rättegångsbalken.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1903; dock skall i ärenden, som vid nämnda tid äro anhängiga, äldre lag tillämpas.

6:o) L a g

om ändrad lydelse af 4 och 6 §§ i lagen den 6 mars 1899 om handräckning åt utländsk domstol.

Härigenom förordnas, att 4 och 6 §§ i lagen den 6 mars 1899 om handräckning åt utländsk domstol skola erhålla följande ändrade lydelse:

4 §.

Möter ej för äskad åtgärd laga hinder, utsätte rätten eller domaren dag för ärendets företagande. Skall någon vid rätten tillstädeskomma, varde han genom rättens eller domarens försorg till rätten kallad. Är fråga om granskning af skriftlig handling eller besigtning af annat flyttbart föremål, låte rätten eller domaren tillsäga den, som innehar föremålet, att det vid rätten förete. Ej vare nödigt, att part om dagen för

ärendets företagande underrättas, der han ej sjelf skall afhöras eller något fullgöra.

Har den utländska domstolen begärt att erhålla underrättelse, hvilken dag ärendet skall förekomma, aflåte rätten eller domaren i god tid sådan underrättelse.

6 §.

Uteblifver part, som blifvit till rätten kallad, låte rätten dervid bero.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1903; dock skall i ärenden, som vid nämnda tid äro anhängiga, äldre lag tillämpas.

Vidare hemställde utskottet,

b) att Riksdagen ville, i anledning af herr Olofssons förevarande motion, för sin del antaga följande

Lag

angående ändrad lydelse af 23 kap. 2 § rättegångsbalken.

Härigenom förordnas, att 23 kap. 2 § rättegångsbalken skall erhålla följande ändrade lydelse:

När dom å häradsting fällas skall, underrätte häradshöfding nämnden om saken och de skäl deri äro, så ock hvad lag i ty fall säger. Äro af nämnd minst tre fjerdedelar från häradshöfding skiljaktige och om en mening ense; gälle den mening, och svare de, som derom sig förenat, för dom sin. Eljest stånde vid det, som häradshöfding rättvist pröfvar.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1903.

c) att Riksdagen måtte, i anledning af herr Segerdahls motion, i hvad den afser ändrad lydelse af ed och ordningen för densammas afläggande, i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga under öfvervägande, huruvida och i hvad mån en omarbetning af i 17 kap. rättegångsbalken befutliga stadganden om lydelse af ed och

ordningen för dess afläggande må anses böra ega rum, samt för Riksdagen framlägga förslag till de ändrade lagbestämmelser i ämnet, som kunna befinnas erforderliga och lämpliga.

Enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag hafva kamrarne i anledning af nämnda utlåtande till en början beslutit, att för den händelse utskottets förslag skulle komma att i vissa delar af den ena eller andra kammaren återförvisas, utskottet skulle ega öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i afseende å de bestämmelser, hvilka blifvit med eller utan ändring af ena eller andra kammaren godkända, föreslå sådana jemkningar, som af ifrågasatta ändringar i återförvisade delar kunde föranledas.

Vid behandlingen af ofvanberörda, i punkten a) framlagda lagförslag hafva vidare kamrarne sammanstående godkänt dels utaf det under mom. 1:o) upptagna förslaget till lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken 16 kap. 3, 4 och 9 §§, 17 kap. 1—5, 7—10, 12, 15, 16, 18, 20—24, 26—35, 37—46 och 49—59 §§, 25 kap. 5, 7 och 8 §§, 30 kap. 1 och 4 §§, 31 kap. 1 och 3—8 §§ samt slutstadgandena, ingressen och rubriken, dels ock de under mom. 2:o)—5:o) upptagna lagförslag.

Deremot har i afseende å lydelsen af 17 kap. 6 § i förstnämnda lagförslag visserligen Första Kammaren godkänt utskottets hemställan, men Andra Kammaren bifallit två särskilda vid utlåtandet fogade reservationer.

11 § af samma kapitel har godkänts af Andra Kammaren, medan Första Kammaren återförvisat denna paragraf till utskottet.

13 § har af båda kamrarne återförvisats till utskottet.

14 och 25 §§ hafva vunnit Första Kammarens godkännande, men blifvit af Andra Kammaren återförvisade.

I fråga om 17 och 36 §§ har Andra Kammaren bifallit utskottets hemställan, hvaremot Första Kammaren återförvisat dessa paragrafer.

Den föreslagna lydelsen af 19 § har godkänts af Första Kammaren, under det att Andra Kammaren antagit denna paragraf med den lydelse, som ifrågasatts i en vid utlåtandet fogad reservation.

47 § har godkänts af Andra, men återförvisats af Första Kammaren, och 48 § har blifvit af båda kamrarne återförvisad.

31 kap. 2 § af förberörda lagförslag äfvensom det under mom. 6:o) upptagna förslaget till lag om ändrad lydelse af 4 och 6 §§ i lagen den 6 mars 1899 om handräckning åt utländsk domstol hafva godkänts af Andra Kammaren, men blifvit af Första Kammaren till utskottet återförvisade.

Utskottets hemställan under punkterna b) och c) har bifallits af Andra Kammaren, men blifvit af Första Kammaren afslagen.

Olika lydelser hafva alltså blifvit af kamrarne antagna endast beträffande 6 och 19 §§ i 17 kap. af förslaget till lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken. Den skiljaktighet, som härutinnan föreligger, synes utskottet lämpligen kunna sammanjemkas på det sätt, att i fråga om 6 § Första Kammaren biträder Andra Kammarens beslut, men deremot Andra Kammaren godkänner 19 § med dess af utskottet föreslagna och af Första Kammaren antagna lydelse.

Första kammarens återremiss af 17 kap. 11 § af samma lagförslag läser hufvudsakligen hafva afsett att i andra stycket af paragrafen få tydligare uttryckt, hvad äfven torde hafva varit förslagets mening, att, om part mot vittne gör annat jäf än i första stycket sägs, men icke strax kan styrka jäfvet, rätten har att med afseende å de skäl, som för jäfvet anföras, pröfva, huruvida vittnet må genast höras eller om med förhöret skall anstå till annan dag. För att vinna sådant förtydligande har paragrafens ordalydelse i någon mån jemkats. I samband härmed och då anledning icke torde förefinnas att i annat fall än då vittnesförhöret uppskjutes förelägga parten viss dag för att styrka jäfvet, har paragrafen äfven i den delen underkastats omarbetning.

Båda kamrarnes åtgärd att återförvisa 13 § af nämnda kapitel i förslaget läser, enligt hvad af diskussionen inom kamrarne synes framgå, ega sin förklaring dels i de anmärkningar, som förekommo mot riktigheten af utskottets uppfattning, att vittnespligten i regel icke borde utan parts medgifvande omfatta hvad parten i förtroende och mellan fyra ögon meddelat vittnet, dels ock deri, att den ändrade lydelse utskottet föreslagit ansågs med hänsyn till formen mindre tillfredsställande. Erinringar framställdes i sistnämnda afseende såväl mot affattningen af det föreslagna undantaget, »der ej fråga är om ärekränkning», hvilket ansågs icke fullt tydligt uttrycka hvad dermed sannolikt åsyftades, som ock derom, att

paragrafens sista punkt i hufvudsak gjordes obehöflig genom det närmast föregående, af utskottet ifrågasatta stadgandet.

De skäl, som tala för, att i förtroende gjorda meddelanden i allmänhet böra undantagas från vittnespligten, äro för utskottet fortfarande af den vikt, att utskottet anser denna grundsats böra vinna Riksdagens godkännande. Härutinnan framställda erinringar hafva därför icke synt utskottet böra föranleda till någon ändring i denna del af förslaget.

Den föreslagna särskilda bestämmelsen angående ärekränkning afsåg att förebygga, att en person skulle kunna undandraga sig vittnesmål rörande ett förtroligt meddelande, hvilket i och för sig innebure en rättskränkning. I rättegång angående ärekränkning borde för den skull en person, hvilken mottagit det ärekränkande meddelande, hvarom fråga vore, icke ega att förtiga detta meddelande på den grund, att detsamma skett i förtroende. Om deremot en person i förtroende allenast erkänt, att han gjort sig skyldig till ärekränkning, bör visserligen den, som mottagit detta förtroende, icke åläggas att härom vittna, lika litet som eljest enligt utskottets förslag någon skulle ega skyldighet att i rättegång angående viss förseelse utan den åtalades medgifvande aflägga vittnesmål derom, att den åtalade inför honom i förtroende erkänt sig skyldig till förseelsen. Den af utskottet i detta hänseende föreslagna lydelse synes emellertid icke utesluta den tolkning, att vittnespligt rörande ärekränkingsbrott skulle förefinnas äfven i sistnämnda fall, och en omredigering lärer därför vara erforderlig.

Hvad utskottet åsyftat torde fullständigare och bättre vinnas genom ett allmänt stadgande derom, att endast förtroenden »angående saken» äro undantagna från vittnespligt. Härmed vore uttryckt, att undantaget gälde blott de förtroliga meddelanden, hvilka afsåge ett redan förefintligt faktum, men deremot icke sådana, som i och för sig innebure en rättskränkning.

Beträffande sista punkten af paragrafen enligt utskottets tidigare förslag torde visserligen, om utskottets ändringsförslag i öfrigt bifalles, de fall icke blifva särdeles många, på hvilka stadgandet i denna punkt skulle ega tillämpning. Sådana fall finnas dock, och då med hänsyn till yrkesställningen hos de personer, hvilka detta stadgande hufvudsakligen afser, undantag från vittnespligten torde böra medgifvas för allt hvad de i och för rättegång fått sig meddeladt, har utskottet ansett stadgande härom böra bibehållas. Af redaktionella skäl har detsamma

erhållit plats före den allmänna bestämmelsen om undantag för i förtroende gjorda meddelanden.

Andra Kammarens återremiss af 14 § synes hafva åsyftat att vinna närmare begränsning af den rätten i paragrafens tredje stycke tillagda befogenhet att, om parterna å ömse sidor eftergifva vittneseden, pröfva, huruvida vittnet må utan ed höras. Jemväl utskottet håller före, att, då parterna medgifva vittnesförhör utan ed, rätten bör tillåta sådant, om ej på grund af målets beskaffenhet eller eljest särskild anledning finnes att fordra eds afläggande. För närvarande måste enligt 17 kap. 17 § rättegångsbalken vittnen i grofva brottmål aflägga ed, och så torde äfven framdeles i regel böra blifva förhållandet. Likaledes lærer oafsedt parternas eftergifvande det stundom möta betänklighet att tillåta vittnesförhör utan ed i sådana mål, der parterna kunna antagas hafva samma intresse, t. ex. vissa äktenskapsskilnadsmål, och äfven andra omständigheter kunna förekomma, som göra det behöfligt, att vittne höras på ed. Det lämpligaste synes vara, att vittnesförhör under angifna förutsättning förklaras skola i allmänhet ega rum utan ed, men pröfningsrätt härutinnan i allt fall förbehålles domstolen. Utskottet har därför i anledning af återremissen funnit sig böra föreslå, att bestämmelsen i ämnet skall erhålla den lydelse, att, om parterna å ömse sidor eftergifva vittneseden, vittnet skall utan ed höras, der icke rätten på grund af särskilda omständigheter pröfvar ed böra afläggas.

Vidkommande derefter Första Kammarens återremiss af 17 §, synes denna åtgärd hafva varit föranledd af en inom kammaren uttalad uppfattning, att, der vittnen vore flere, vid vittnesförhöret borde tillgå så, att vittne, vare sig det redan afgifvit sin berättelse eller icke, ej finge vara tillstädes, medan annat vittne hördes. Ett sådant förfarande vore, enligt hvad under diskussionen anfördes, för närvarande påbjudet genom den i 17 kap. 21 § rättegångsbalken förekommande bestämmelse, att vittnen böra särskildt höras, så att ingendera vet, hvad annan vittnar, och någon anledning att frångå detta tillvägagångssätt finnes så mycket mindre, som detsamma vore af vigt för de fall, då det på grund af mörka eller stridiga utsagor af vittnen blefve behöfligt att ställa vittnena till förhör mot hvarandra.

Utskottet vill häremot erinra, att, oafsedt huru förberörda stadgande i 1734 års lag rätteligen bör tolkas, detsamma ostridigt af domstolarne i regel tillämpats allenast i fråga om vittne, som ännu icke afgifvit sin berättelse. Nu föreliggande förslag står alltså i hufvudsaklig öfverens-

stämme med gällande praxis. Det i förslaget angifna förfaringssätt torde ock ega afsevärda praktiska företräden. Förutom det, att med hänsyn till rent lokala förhållanden det vid domstolarne icke sällan skulle möta svårigheter, om äfven vittnen, som redan blifvit hörda, skulle hållas afskilda, kan vittnens närvaro under senare vittnesförhör hafva betydelse derutinnan, att deras åhörande af andra vittnens utsagor ej sällan kan gifva ett förut hört vittne anledning att fullständiga sin vittnesberättelse.

Det tillvägagående, som i förslaget förutsättes såsom det regelmessiga, är emellertid icke ovilkorligen föreskrifvet, utan af förslagets ordalydelse framgår, att det är rätten obetaget att härmed förfara så, som efter förhållandena prövas lämpligast.

På sålunda anförda skäl finner utskottet anledning saknas att i den återförvisade paragrafen, som af Andra Kammaren godkänts, ifrågasätta någon förändring.

25 § har blifvit af Andra Kammaren återförvisad, enligt hvad af diskussionen synes framgå, i syfte att utskottet måtte taga under öfvervägande, huruvida icke genom jemkning i förslagets bestämmelser de olägenheter kunde förminskas, hvilka, när vittne skall höras vid annan rätt än den, der vittnet åberopats, vore att förvänta af det föreslagna förfarandet vid pröfning af jäf eller vittnes vägran att besvara framställd fråga.

Enligt förslaget skall härvid tillgå så, att, om den rätt, åt hvilken förhöret uppdragits, finner anledning förekomma, att jäfvet är lagligen grundadt eller att vittnet eger skäl för sin vägran, förhöret skall inställas och parten hänvisas att vid den rätt, der vittnet åberopats, påkalla pröfning af jäfvet eller af skälen för vittnets vägran. Äfven utskottet finner otvifvelaktigt, att häraf mången gång skulle kunna föranledas tidsutdrägt och kostnader, hvilka det vore önskvärdt att förebygga.

Att, såsom i detta syfte blifvit från vissa håll ifrågasatt, tillerkänna den rätt, som skall hålla vittnesförhöret, befogenhet att pröfva framställt jäf synes emellertid utskottet icke kunna förordas. Förutom de formella oegentligheter, som af en sådan anordning skulle följa, torde nemligen densamma vara olämplig med hänsyn dertill, att pröfning af jäf, särskildt sådant, som afser nytta eller skada af målets utgång, ofta förutsätter, att domstolen om målet har en ingående kännedom, som icke gerna kan fordras af annan rätt än den, der målet är anhängigt.

Deremot har utskottet föreställt sig, att de befarade olägenheterna

skulle kunna väsentligen undanrödjas, derigenom att parts befogenhet att framställa jäf begränsades till den rätt, der vittnet åberopats, och att endast vittnet finge vid den domstol, som skulle hålla förhöret, göra erinran om jäf. De fall, i hvilka vittnesförhör behöfde inställas för pröfning af jäf, blefve säkerligen under sådana förhållanden jemförelsevis fåtaliga.

En dylik inskränkning i utöfningen af partens jäfsrätt torde emellertid icke böra ifrågakomma, utan att, der så ske kan, tillfälle lemnas parten att, innan vittnesförhör åt annan domstol uppdrages, framställa jäf och få detsamma pröfvadt. Under förutsättning, att stadgande härom meddelas och särskild trygghet alltså beredes parten att före vittnesförhöret få göra sin jäfsrätt gällande vid hufvuddomstolen, lär med hänsyn till partens intresse någon egentlig betänklighet icke böra möta mot den ifrågasatta inskränkningen. Densamma skulle för öfrigt icke göra något intrång i partens rätt att, sedan vittne blifvit hördt, emot vittnet framställa jäf, som förut icke blifvit anfördt.

Utskottet, som alltså ansett förslaget i denna del böra ändras i nu angifven riktning, har af sådan anledning underkastat den återremitterade 25 § omarbetning i vissa hänseenden. Vidare har utskottet i syfte att få tydligt uttryckt, att vittnes vägran ej bör medföra inställande af förhöret, med mindre sannolika skäl anföras för denna vägran, i affattningen af samma paragraf vidtagit den jemkning, att förhöret skall inställas, endast då rätten pröfvar »grundad» anledning förekomma, att vittnet eger skäl för sin vägran. Stadgandet derom, att särskildt tillfälle skall beredas parten att vid hufvuddomstolen anföra jäf, har syntts utskottet lämpligast hafva sin plats såsom ett tillägg till 21 §, på sätt utskottets här nedan införda förslag utvisar.

Första Kammarens beslut att återförvisa 36 § synes hafva fattats i anslutning till ett inom kammaren framställt påstående derom, att i behandlingen af sakkunnige, som part åberopat, skilnad borde göras mellan å ena sidan sakkunniga vittnen, hvilka i rättegången tillkallats för att återgifva och med sakkunskap yttra sig öfver gjorda iakttagelser rörande någon omständighet i målet, samt å andra sidan sådane sakkunnige, som, utan att höras öfver hvad de sjelfve iakttagit, hade att afgifva sitt omdöme i någon fråga, der sakkunskap vore erforderlig.

Utskottet vill i anledning häraf erinra om, att nya lagberedningens förslag till lag angående bevisning inför rätta innehöll bestämmelser i sålunda angifven riktning. Under förslagets granskning inom högsta

domstolen framställes emellertid mot dessa bestämmelser åtskilliga anmärkningar, och vid ärendets föredragning inför Kongl. Maj:t förklarade föredragande departementschefen, att han lika med högsta domstolens fleste ledamöter ansåge sakkunnig, som, utan att vara af rätten nämnd, af part åberopades i målet, lämpligen kunna i hvarje fall höras såsom vittne. Departementschefen yttrade härom vidare, att, då sådan sakkunnig, hvilken haft att meddela någon sin iakttagelse angående omständighet i målet, derefter egde att på den aflagda vittneseden uttala på sakkunskap grundade omdömen, jemväl den sakkunnige, som ej hade något att meddela angående iakttagna fakta, syntes kunna på sådan ed höras; och i allt fall kunde parten genom sin blotta uppgift, att den sakkunnige egde kännedom om något dylikt faktum, föranleda, att denne blefve på vittnesed hörd. Den olikhet, som mellan dessa två slag af sakkunnige, teoretiskt sedt, förekomme, syntes därför icke böra föranleda till en åtskilnad, hvilken utan tvifvel skulle vid dess praktiska tillämpande föranleda betydande svårigheter. På sålunda angifna grunder blefvo i den proposition i ämnet, hvilken förelades 1893 års Riksdag, de af nya lagberedningen föreslagna bestämmelserna utbytta mot en allmän hänvisning till de angående vittnen gifna föreskrifter; och denna hänvisning har bibehållits såväl i det år 1897 framlagda förslaget till lag angående bevisning inför rätta som ock i förevarande lagförslag.

De skäl, som sålunda anförts för den ståndpunkt förslaget i detta hänseende intager, synas utskottet fortfarande ega giltighet. Skilnaden mellan vittnen och af part tillkallade sakkunnige torde vara af mera teoretisk än praktisk betydelse. I brist på särskilda bestämmelser i ämnet hafva ock de för vittnen gällande rättsregler hittills i allmänhet tillämpats beträffande sådane sakkunnige, som parter åberopat, utan att, såvidt utskottet har sig bekant, några vidare olägenheter häraf försports. Att samma förpligtelse till inställelse skulle förefinnas för sakkunnig som för vittne, torde icke böra ingifva någon betänklighet, då härmed helt naturligt icke skulle följa någon skyldighet för den sakkunnige att till ledning för sin utsago företaga någon undersökning eller eljest förbereda sig, utan vidtagandet af särskilda förberedelser vore beroende på aftal mellan honom och den, som begärt hans hörande.

Med hänsyn härtill har utskottet ansett den återförvisade paragrafen böra vinna godkännande med dess föreliggande, af Andra Kammarerna antagna lydelse.

Genom Första Kammarens återremiss af 47 och 48 §§ i lagförslaget har å nyo upptagits den viktiga frågan, efter hvilka grunder partseden bör anordnas. Förslagets ståndpunkt i detta ämne är hufvudsakligen öfverensstämmande med gällande rätt, i det företråde till eden lemnas den icke bevisskyldige parten och värjemålseden alltså är bibehållen såsom regel. För de fall, då hinder möter att anförtro eden åt denna part, har den möjligheten emellertid ansetts icke böra vara utesluten att genom ed af motparten få fram sanningen i saken, och förslaget medgifver därför härutinnan, i motsats till nuvarande rätt, användande af fyllnadsed.

Redan detta förslag innebär alltså ett steg i den rigtning, att då edgång af part finnes böra förekomma, den part, som för ett af honom framställt påstående förebragt ett visst mått af bevisning, skulle få genom sin ed fylla denna, och det har nu ifrågasatts att vidare fortgå på samma väg genom att i tvistemål och dermed likartade mål antingen öfverlemna åt rätten att efter omständigheterna i det konkreta fallet pröfva, åt hvilkendera parten eden skall anförtros eller ock möjligen tillerkänna fyllnadseden principiellt företråde framför värjemålseden.

Rörande de skäl, hvilka såväl förut under behandlingen af denna fråga, som ock under diskussionen i kamrarne anförts till förmån för användande af fyllnadsed i stället för värjemålsed, torde förtjena erinras, hurusom emot värjemålseden anmärkts, att då densamma skall af part afläggas först, sedan motparten förebragt viss bevisning för den uppgift, som genom edgången skall förnekas, misstanke om mened ofta kommer att vidlåda den, som gått eden. Genom fyllnadseden deremot bekräftas en uppgift, hvilkens rigtighet redan gjorts sannolik, och bekräftelsen står därför i öfverensstämmelse med hvad förut i saken förekommit. Särskildt då den bevisning, på grund af hvilken värjemålsed ålägges, utgöres af ett vittnes edfästade utsago, blir motsägelsen mellan partens edliga förnekande och bevisningen i målet synnerligen stötande. Derest parten aflägger värjemålsed, måste i regel antingen han eller vittnet antagas vid edens afläggande hafva begått något misstag eller lemnat någon oriktig uppgift, och misstanken om felaktigt förfarande i sistnämnda hänseende vänder sig då snarast mot parten såsom den, hvilken framför andra har intresse i saken. Om åter den bevisningsskyldige genom ett vittne styrkt sitt påstående och får fullständiga denna bevisning med sin ed, äro hans och vittnets utsagor i samklang med hvarandra. Ändamålet med värjemålseden vinnes egentligen endast då parten brister åt eden; hans nekande anses då ogrundadt, och det förhållande, han icke kunnat eller velat edligen för-

neka, betraktas såsom styrkt. Äfven i detta fall är emellertid sådan ed ett ganska otillfredsställande bevismedel. Att med skenet emot sig gå ed måste äfven för den, som har sanningen på sin sida, vara motbjudande, och bristande å t eden utgör därför icke något säkert bevis derom, att nekandet varit ogrundadt.

Långt ifrån att underkänna betydelsen af dessa och andra skäl, som i enahanda syfte kunna anföras, finner utskottet desamma mycket afsevärda. Att värjemålseden såväl i det nu föreliggande lagförslaget som i de tidigare förslagen i ämnet tillerkänts företräde, torde ock hufvudsakligen hafva berott derpå att, såsom nya lagberedningen yttrat, den gamla regeln »med ed må man svara, men ej kära» ansetts hafva så djupa rötter i folkets rättsmedvetande, att det ej vore rådligt eller lämpligt att föreslå ett motsatt stadgande. Utvecklingen i andra länder, hvilkas rättsordning väsentligen öfverensstämmer med vår, går emellertid alltmer i den rigtningen, att värjemålseden får träda tillbaka. Särskildt torde förtjena nämnas, att i våra grannländer föreligga lagförslag, som äro byggda på sådan grund. Då dessutom värjemålsedens företräde i viss mån hvilar på samma åskådning som den legala bevisningen, torde anledning icke saknas att i samband med genomförandet af en friare bevispröfning äfven hos oss taga under öfvervägande, huruvida det icke skulle kunna anses lämpligt och med rättsuppfattningen förenligt att i förevarande hänseende underkasta gällande rätt en längre gående omarbetning än hvad föreliggande förslag innebär.

Denna fråga är emellertid så vidtomfattande och af den stora vikt, att det knappast torde böra ifrågasättas, att vare sig utskottet skulle kunna nu utarbета eller Riksdagen antaga något förslag i ämnet. Den enda åtgärd, som för närvarande kan förordas, synes utskottet vara, att Riksdagen, med godkännande i hufvudsak af det kongl. förslaget, hvilket i allt fall utgör ett steg i önskad rigtning, till Kongl. Maj:t af låter en skrifvelse i ämnet.

Andra Kammarens åtgärd att återremittera 48 § synes hafva varit föranledd af de annärkningar, som inom kammaren framställes mot utskottets förslag, att i fråga om användande af fyllnadsed s. k. *quasi*-brottmål skulle likställas med tvistemål; och torde med återremissen hafva åsyftats att, på sätt i en vid utskottets utlåtande fogad reservation föreslagits, bestämmelserna om fyllnadsed skulle få tillämpning utom beträffande rena tvistemål endast på s. k. barnuppfostringsmål, vare sig ansvar i dem yrkats eller icke. Äfven inom Första Kammarén torde

återremissen icke hafva saknat samband med en viss tveksamhet rörande lämpligheten af utskottets berörda förslag.

Utskottet håller emellertid fortfarande före, att det i de allra flesta fall vore fördelaktigt, om för ifrågavarande mål, hvilka till sin natur stå tvistemålen så nära, finge rörande fyllnadsed gälla samma regler som angående rena tvistemål. De processuella olägenheter, som af den föreslagna anordningen ansetts vara att befara, skulle väl egentligen framträda endast i de fall, då i ett dylikt mål fyllnadsed redan blifvit aflagd och ansvarsyrkande derefter framställes. Enligt hvad erfarenheten torde visa, lär det emellertid vara ganska sällsynt, att ansvar sålunda yrkas, sedan handläggningen af det civila påståendet afslutats. Att nästlidet års lagutskott vid behandling af då framlagda förslag till lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken icke ifrågasatte, att quasibrottmålen skulle beträffande fullföljd af talan likställas med tvistemålen, torde ega sin förklaring deri, att det då ansågs vara förenadt med alltför stora svårigheter och ökade utgifter för parterna att genomföra denna grundsats. I nu förevarande fall synes sådant hinder icke möta. Att användningen af fyllnadsed sålunda skulle utvidgas, torde äfven stå väl tillsammans med den uppfattning rörande denna ed, som utskottet ofvan uttalat.

Utskottet anser alltså den bestämmelse, utskottet ifrågasatt, ega öfvervägande företräden och finner sig därför icke böra föreslå någon ändring i densamma.

Återremissen från Första Kammaren af 31 kap. 2 § i förevarande lagförslag synes hafva afsett den bestämmelsen, att annan än den tilltalade icke skulle få söka resning, der fråga vore om förräderi eller annat för rikets säkerhet menligt brott eller majestätsbrott eller brott mot riksstyrelse eller Riksdagen. Beträffande denna bestämmelse uttalades under diskussionen, att en sådan inskränkning i Konungens befogenhet att bevilja resning innebure en afvikelse från hittills gällande rätt och icke lämpligen borde ifrågakomma.

Utskottet vill i anledning häraf erinra om, att både lagkomitén, äldre lagberedningen och nya lagberedningen ej mindre uttalat den uppfattning, till hvilken vederbörande departementschef vid föredragning inför Kongl. Maj:t af detta lagförslag anslutit sig, nemligen att enligt nuvarande bestämmelser resning i fråga om s. k. statsbrott ej får sökas af åklagare, utan endast af den tilltalade, än äfven i sina härutinnan framlagda förslag vidhållit en sådan ståndpunkt. Den föreslagna be-

gränsningen torde sålunda stå i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad gällande stadganden innehålla, och skälig anledning att frångå den ståndpunkt rätten alltså förut intager torde icke finnas, då någon olägenhet af densamma icke lärer hafva försports samt den möjligheten i allt fall icke är utesluten, att tillämpningen af ett motsatt stadgande någon gång skulle kunna få skenet af politisk förföljelse.

Hvad till sist vidkommer Första Kammarens återremiss af förslaget till lag om ändrad lydelse af 4 och 6 §§ i lagen den 6 mars 1899 om handräckning åt utländsk domstol, grundades denna åtgärd på en under diskussionen framkommen anmärkning mot det i 4 § använda uttrycket »flyttbart föremål», hvilket ansågs icke tillräckligt tydligt angifva, att dermed åsyftades sådant föremål, som lämpligen kunde flyttas och företes vid rätten. Någon tvekan torde emellertid icke i tillämpningen böra uppstå derom, att berörda uttryck, hvilket från gällande lag utan förändring upptagits i förslaget, utgör en af redaktionel hänsyn använd, kortare beteckning för hvad i 2 § af samma lag benämnes »föremål, som lämpligen kan vid rätten företes.» Utskottet anser därför någon jemkning i nämnda hänseende icke vara erforderlig.

Kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om utskottets hemställan i punkterna b) och c) torde icke kunna blifva föremål för sammanjemkning, utan lära de under dessa punkter upptagna förslag hafva förfallit.

Med stöd af hvad sålunda blifvit anfördt får utskottet dels i anledning af återremiss, dels ock i ändamål af sammanjemkning hemställa:

1:o att Första Kammaren, med frånträdande af sitt beslut beträffande 17 kap. 6 § i förslaget till lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken, ville biträda Andra Kammarens härutinnan fattade beslut och sålunda antaga följande lydelse af denna §:

6 §.

Kommer vittne, som blifvit lagligen kalladt, ej tillstädes och visas ej laga förfall, dömes att böta tio daler eller mera, högst ett hundra daler; och förelägge rätten vittnet vid vite att inställa sig å annan tid. Föreläggande, hvarom nu är sagdt, skall vittnet delgifvas. Kommer ej vittnet ändå, må vittnet till rätten hemtas. I brottmål, deri den tilltalade hålles häktad,

må rätten genast låta hemta vittne, som utan styrkt laga förfall uteblifvit. Afstår den, som låtit kalla vittnet, från sin begäran om vittnets hörande, eller kommer eljest frågan derom att förfalla; må ej vittnet sedan för uteblifvande dömas till böter eller fällas att utgifva vite.

Hvad nu är stadgadt om påföljd för vittnes uteblifvande skall dock i de fall, då vittnet enligt lag är berättigadt att erhålla förskott å resekostnad, ej ega tillämpningning, med mindre visas, att sådant förskott till vittnet erlagts eller erbjudits.

2:o) att Första Kammaren behagade fatta beslut rörande 17 kap. 11 § af samma lagförslag och dervid antaga följande lydelse af denna §:

11 §.

Innan vittne höres, efterfråge rättens ordförande, om jäf mot vittnet finnes. Åberopas till vittne någon, som ej är känd, eller förekommer anledning att mot vittne finnes sådant jäf, som i 7 § omförmäles; förelägge rätten den part, som äskar vittnets hörande, att angående vittnet förebringa den upplysning rätten finner nödig. Ej må vittnet höras, innan sådan upplysning vunnits.

Gör part mot vittne annat jäf, men kan det icke strax styrka: pröfve rätten med afseende å de skäl, som för jäfvet anföras, huruvida vittnet må genast höras eller om med förhöret skall anstå till annan dag; och förelägge rätten, derest med förhöret skall anstå, den part, som gjort jäfvet, att å den dag, till hvilken förhöret uppskjutits, styrka jäfvet, vid äfventyr att vidare rådruum för sådant ändamål ej medgifves.

Finnes, sedan vittne blifvit hördt, att det var jäfvigt, pröfve rätten, då dom i målet fälles, hvad afseende må å vittnets utsaga fästas.

3:o) att Andra Kammaren, under förutsättning att Första Kammaren bifaller hvad utskottet under

2:o) föreslagit, ville, med frånträdande af sitt förut fattade beslut beträffande 17 kap. 11 § af berörda förslag, antaga den lydelse af ifrågavarande §, som utskottets hemställan under 2:o) utvisar;

4:o) att kamrarne behagade fatta beslut angående 17 kap. 13 § af nämnda lagförslag och dervid antaga följande lydelse af denna §:

13 §.

Vittne må ej utan sitt medgifvande höras angående omständighet, hvares uppenbarande kan för åtal utsätta vittnet eller någon, till hvilken vittnet står i det förhållande 9 § omförmäler. Är genom allmän lag eller särskild författning någon ålagdt att ej uppenbara hvad han på grund af embete, tjänst eller annan befattning får sig bekant; må han ej om sådant höras såsom vittne, med mindre han blifvit i laga ordning löst från sin förpligtelse. Ej heller må den, som blifvit anmodad att föra parts talan i rättegång eller deri honom biträda, utan partens medgifvande höras såsom vittne om hvad han i och för sådant uppdrag fått sig meddeladt. Har eljest part i förtroende meddelat annan något angående saken, derom må ej utan partens medgifvande denne såsom vittne höras.

5:o) att Andra Kammaren behagade fatta beslut angående 17 kap. 14 § af lagförslaget och dervid antaga följande lydelse af denna §:

14 §.

Förr än vittne afgifver sin berättelse, skall vittnet, med hand å bok, aflägga denna ed: »Jag N. N. lofvar och svär vid Gud och Hans heliga evangelium, att jag skall vittna och gifva tillkänna allt, hvad jag vet i denna sak händt och sant vara, så att jag ej något förtiger, tillägger eller förändrar; så sant mig Gud hjälpe till lif och själ.»

Sedan vittne aflagt ed, erinre rättens ordförande vittnet om edens vigt och betydelse. Förekommer anledning, att vittne icke rätt förstår edens vigt, ege rätten hänvisa vittnet till dess själasörjare att af honom erhålla nödig undervisning.

Eftergifva parterna å ömse sidor vittneseden, skall vittne utan ed höras, der icke rätten på grund af särskilda omständigheter finner ed böra afläggas. Höres vittne utan ed, varde vittnet erinradt, att dess förpligtelse och ansvar icke genom edens eftergifvande förringas.

6:o) att Första Kammaren, under förutsättning att Andra Kammaren bifaller hvad utskottet under 5:o) föreslagit, ville, med frånträdande af sitt förut fattade beslut rörande 17 kap. 14 § af nämnda förslag, antaga den lydelse af ifrågavarande §, som utskottets hemställan under 5:o) utvisar;

7:o) att Första Kammaren behagade fatta beslut rörande 17 kap. 17 § i omförmälda lagförslag och dervid biträda Andra Kammarens beslut att antaga den af utskottet i dess utlåtande n:o 31 föreslagna lydelse af ifrågavarande §;

8:o) att Andra Kammaren med frånträdande af sitt beslut rörande 17 kap. 19 § i förslaget ville biträda Första Kammarens härutinnan fattade beslut;

9:o) att Andra Kammaren behagade fatta beslut rörande 17 kap. 25 § af förslaget och dervid antaga följande lydelse af denna §:

25 §.

Vägrar vittne, då det skall höras vid annan rätt än den, der vittnet åberopats, på grund af jäf, som ej förut pröfvats, eller af annan orsak än jäf att aflägga vittnesmål, eller vägrar vittnet att besvara framställd fråga, och finner rätten grundad anledning förekomma, att vittnet eger skäl för sin vägran; varde förhöret inställt och parten hänvisad att vid den rätt,

der vittnet åberopats, påkalla pröfning af skälen för vittnets vägran.

10:o) att Första Kammaren, under förutsättning att Andra Kammaren bifaller hvad utskottet under 9:o) föreslagit, ville, med frånträdande af sitt förut fattade beslut angående 17 kap. 25 § af nämnda förslag, antaga den lydelse af ifrågavarande §, som utskottets hemställan under 9:o) utvisar;

11:o) att, under förutsättning att kamrarne bifalla hvad utskottet under 9:o) och 10:o) hemställt, kamrarne, hvardera med frånträdande af sitt beslut angående 17 kap. 21 § af omförmälda lagförslag, ville antaga följande lydelse af denna §:

21 §.

Vistas vittne, som vid underrätt åberopas, utom rättens domvärjo, och hindras vittnet af sjukdom eller annan giltig orsak att inställa sig vid rätten, eller finnes inställelsen medföra oskäligen kostnad; ege rätten uppdraga åt annan underrätt att hålla vittnesförhöret.

Förordnar hofrätt eller Konungen om vittnes hörande, bestämme tillika, efter ty lämpligast finnes, hvar vittnet skall höras.

Innan uppdrag, som nu sagts, meddelas, skall part, som ej åberopat vittnet, om så ske kan, lemnas tillfälle att yttra sig om jäf och framställd jäfsanmärkning pröfvas.

12:o) att Första Kammaren behagade fatta beslut angående 17 kap. 36 § af samma lagförslag och dervid biträda Andra Kammarens beslut att antaga den af utskottet i dess utlåtande n:o 31 ifrågasatta lydelse af berörda §;

13:o) att Första Kammaren ville fatta beslut angående 17 kap. 47 § af lagförslaget och dervid biträda Andra Kammarens beslut att antaga paragrafen med den lydelse utskottet i dess utlåtande n:o 31 föreslagit;

14:o) att kamrarne behagade fatta beslut rörande 17 kap. 48 § i omförmälda lagförslag och dervid antaga den lydelse af denna §, som utskottet i sitt utlåtande n:o 31 föreslagit;

15:o) att Första Kammaren behagade fatta beslut angående 31 kap. 2 § i samma förslag och dervid biträda Andra Kammarens beslut att antaga den af utskottet i dess utlåtande n:o 31 föreslagna lydelse af ifrågavarande §;

16:o) att Första Kammaren ville fatta beslut rörande förslaget till lag om ändrad lydelse af 4 och 6 §§ i lagen den 6 mars 1899 om handräckning åt utländsk domstol och dervid biträda Andra Kammarens beslut att godkänna denna lag med dess af utskottet i utlåtandet n:o 31 föreslagna lydelse.

Vidare och under förutsättning att kamrarne bifalla, Första Kammaren hvad utskottet i första, andra, fjerde, sjette, sjunde, tionde, elfte, tolfte, trettonde, fjortonde, femtonde och sextonde punkterna samt Andra Kammaren hvad utskottet i tredje, fjerde, femte, åttonde, nionde, elfte och fjortonde punkterna här ofvan föreslagit, får utskottet hemställa om Riksdagens förklarande,

17:o) att Riksdagen, som funnit Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition icke kunna i oförändradt skick bifallas, för sin del antagit lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken, lag om ändrad lydelse af 5 kap. 1 § ärfdebalken, lag om ändring i 14 kap. jordabalken, lag om ändring i förordningen den 4 maj 1855 angående handelsböcker och handelsräkningar, lag om ändrad lydelse af 49 § utsökningslagen samt lag om ändrad lydelse af 4 och 6 §§ i lagen den 6 mars 1899 om handräckning åt utländsk domstol, af den lydelse, kamrarnes, i anledning af utskottets hemställan ej mindre i utlåtandet n:o 31 än äfven i detta memorial, fattade sammanställande beslut utvisa.

De under punkterna b) och c) af utskottets hemställan i utlåtandet n:o 31 upptagna frågor hafva enligt utskottets åsigt på grund af kamrarnes skiljaktiga beslut förfallit, hvilket utskottet härmed

18:o) anmäler.

Slutligen får utskottet hemställa,

19:o) att Riksdagen vid anmälan af sitt beslut i anledning af förevarande proposition må anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t taga under öfvervägande, huruvida icke, vid användande af parts ed i rättegång, det företräde, som enligt gällande lag liksom enligt föreliggande förslag till lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken tillkommer värjemålseden, må kunna, så vidt angår vissa slag af mål, upphöra, så att antingen fyllnadsed, under vissa i lagen angifna förutsättningar, skall framför värjemålsed användas, eller ock åt domaren lemnas öppet att efter omständigheterna i hvarje särskildt fall använda den af nämnda begge edsformer, hvilken pröfvas lämpligast, äfvensom för Riksdagen framlägga det förslag till lagbestämmelser i ämnet, hvartill förhållandena må anses föranleda.

Stockholm den 1 maj 1902.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.

Reservationer:

dels vid 17 kap. 21 och 25 §§: af herr Lindhagen;

dels vid 17 kap. 48 §: af herr Hedenstierna, hvilken ansett, att denna § bort tillstyrkas oförändrad enligt Kongl. Maj:t förslag;

samt af herr Lindhagen;

dels af herrar F. Andersson, N. Nilsson, Sjöberg och Jönsson.

Herr grefve *Lewenhaupt* har begärt få antecknadt, att han icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.

Herrar *Jansson* och *Redelius* hafva velat hafva antecknadt, att de icke deltagit i ärendets slutliga behandling.